

Przegląd bibliograficzny

Bibliographic Review

Andrzej Niesiołowski, *Zarys pedagogiki ogólnej. Rękopis z oflagu*, odczytanie i opracowanie Janina Kostkiewicz, seria: „Polska Myśl Pedagogiczna”, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2017, s. 312.

Profesor Janina Kostkiewicz dzięki odczytaniu i opracowaniu pedagogiki ogólnej Andrzeja Niesiołowskiego (1899–1945) ocaliła ją od zapomnienia. Zrekonstruowała życie i przywróciła pamięć o wybitnym humaniście, społeczniku i uczonej w dziejach polskiej myśli pedagogicznej okresu II Rzeczypospolitej, odsłaniając jego biografię, głęboko patriotyczną, społecznie zaangażowaną, autentycznie oddaną wartościom, którym sam był przykładem. W samej rozprawie Niesiołowskiego mamy do czynienia z połączeniem socjologizmu pedagogicznego z filozofią personalizmu katolickiego, teorią wartości Eduarda Sprangera i psychologią osobowości Williama Sterna.

Czas i miejsce w biografii. Aspekt edukacyjny, red. Elżbieta Dubas, Anna Gutowska, t. 5 serii „Biografia i badania biografii”, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2017, s. 296.

Kolejny, piąty tom z serii „Biografia i badania biografii”, w swych treściach koncentruje się na zagadnieniach związanych z fenomenem czasu i miejsca. Czas i miejsce to nie tylko dwie istotne przestrzenie ludzkiego życia, ale zarazem przestrzenie nierozzerwalnie powiązane z ludzką biografią. W refleksji andragoga badającego biografię, łączą się one także z procesami uczenia się. Tom zawiera łącznie 15 tekstów, które odnoszą się do kwestii czasu z perspektywy badań biograficznych. Publikacja zawiera wstęp redaktorek i została podzielona na cztery części: 1) Czas – próba interdyscyplinarnego oglądu fenomenowi czasu; 2) Czas –

przykłady badań powiązanych z czasem; 3) Czas – w badaniach sytuacji egzystencjalnie trudnych; 4) Miejsca w przestrzeni miasta w biografii, uczenie się „z miejsc” oraz załączniki.

Młdzież jakiej nie znacie. Wzory osobowe godne naśladowania. Seria B, red. Krystyna Chałas, Polihymnia, Lublin 2017, s. 372.

Profesor Krystyna Chałas od lat wydaje jako redaktor publikacje dotyczące *Młdzież jaką znamy i nie znamy* oraz *Młdzież jakiej nie znacie*, gdzie publikuje prace uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z całej Polski. Omawiana publikacja jest zbiorem prac wspomnianej młodzieży na temat wzorów osobowych swoich koleżanek lub kolegów. Uczniowie prezentują biografie swoich rówieśników, którzy według nich są wzorami osobowymi, godnymi do naśladowania. Publikację poprzedza artykuł wprowadzający redaktorki *Wzory osobowe źródłem wiedzy i systemu wartości*, następnie praca została podzielona na rozdziały: *Wzory osobowe aktywności aksjologicznej*; *Wzory osobowe aktywności poznawczej*; *Wzory osobowe aktywności twórczej*; *Wzory osobowe wielostronnej aktywności*.

Biografistyka we współczesnych badaniach historycznych. Teoria i prak-

tyka, red. Jolanta Kolbuszewska, Rafał Stobiecki, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2017, s. 228.

Publikacja zawiera rozważania nad teoretycznymi i praktycznymi zagadnieniami przydatnymi historykom podejmującym trud pisania biografii. Autorami tekstów są uczeni specjalizujący się w historii historiografii, metodologii historii, historii idei i dziejów najnowszych, wywodzący się z wielu krajowych i zagranicznych ośrodków naukowych. Podjęli oni refleksję nad sposobami kreacji bohaterów, konstruowaniem narracji biograficznych i ich typologią oraz podstawami źródłowymi. Analizie zostały poddane współczesne osiągnięcia historiografii polskiej i ukraińskiej w zakresie biografistyki. Nakreślono również horyzont oczekiwania i potrzeb.

Badania biograficzne i narracyjne w perspektywie interdyscyplinarnej Aplikacje – Egzemplifikacje. Dylematy metodologiczne, red. Magdalena Piorunek, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2016, s. 314.

Monografia skoncentrowana jest na wielowątkowej analizie badań biograficznych i narracyjnych, stosowanych w naukach społecznych i humanistycznych. Uwzględniono w jej ramach dwa zasadnicze aspekty na-

ukowego oglądu. Jest to z jednej strony metodologiczna analiza wspomnianych metod – wykorzystywane w nich strategie zbierania i analizowania danych jakościowych (często w ścisłym związku z danymi ilościowymi), zalety i wady, szanse i ograniczenia stosowania tych metod, dylematy i pytania otwarte związane z ich założeniami i wykorzystaniem. Z drugiej zaś – możliwości i przykłady ich aplikacji w dyskursie interdyscyplinarnym (na gruncie pedagogiki, etnologii, nauk o kulturze, socjologii, psychologii, historii, medycyny) i badaniach wybranych obszarów rzeczywistości społecznej, zjawisk interpersonalnych oraz intrapsychicznych. Autorzy tekstów, którzy wykorzystywali lub wykorzystują w swojej pracy naukowej metody biograficzne i narracyjne w różnych kontekstach tematycznych, w ramach rozlicznych strategii weryfikacji („czyste” metody jakościowe, łączone z metodami ilościowymi w ramach metodologii mieszanej, czy wreszcie metody jakościowe wykorzystywane kontekstowo i ilustracyjnie w stosunku do realizowanych celów badawczych) i zróżnicowanego repertuaru metod oraz technik szczegółowych, przybliżają czytelnikowi swój warsztat badawczy, proponują pogłębioną refleksję metodologicz-

ną. Zbiór tych różnorodnych, interdyscyplinarnych tekstów może stanowić asumpt do świadomej, pogłębionej refleksji nad możliwościami i ograniczeniami metod biograficznych i narracyjnych w praktyce badacza, zarówno doświadczonego już w realizacji weryfikacji empirycznych, jak i dopiero poszukującego swej naukowej drogi.

Józef Puciłowski OP, *Portrety imienne i bezimienne. Polscy dominikanie a bezpieczeństwo 1945–1989*, Esprit, Kraków 2017, s. 240.

Autor niniejszej książki, wieloletni dyrektor Dominikańskiego Instytutu Historycznego, po raz pierwszy ujawnia wstrząsającą i głęboko skrywaną prawdę o losach Zakonu Kaznodziejskiego w komunistycznej Polsce. To historie duchownych, których niezłomną postawę bezpieczeństwa opisywała w dokumentach gromadzonych w stosach teczek, ale także opowieść o tych, których udało się złamać.

„Z treści notatki z pierwszego spotkania z esbekiem wnioskować można, że oficer był zdziwiony motywacjami, którymi się kierował «Lucjan». Po prostu powiedział on, że podejmuje współpracę, by skompromitować duchowieństwo! Przekazał istotne uwagi o Zakonie, stosunkach wewnętrznych, o eksponowanych osobach...”.

Wielcy Polacy z Ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów, red. Janina Marciak-Kozłowska, Wydawnictwo BUK, Białystok 2016, s. 508.

Książka jest pracą zbiorową (podobnie jak poprzednia: *Wielcy Polacy z Galicji i Kresów Południowo-Wschodnich*, red. Janina Marciak-Kozłowska, Białystok 2013, s. 564). W książce zostało zaprezentowanych 50 sylwetek osób zasłużonych dla narodu polskiego. Poznawanie ich życia to wrastanie w dziedzictwo poprzednich pokoleń. Część pierwsza: *Obróńcy Ojczyzny. Mężowie Stanu* prezentuje m.in. bohaterów powstań narodowych: konfederacji barskiej, powstania listopadowego i styczniowego, powstania warszawskiego. Część druga: *Artyści, Poeci, Uczni* przedstawia pisarzy, poetów, malarzy, których dzieła kształtowały wyobraźnię Polaków w XIX wieku i dodawały siły w walce z germanizacją i rusyfikacją. Część trzecia *Niezwykli świadkowie Ewangelii* poświęcona jest tym, którzy na naszej ziemi siali ziarno Ewangelii. Każdy według swoich umiejętności i piastowanych godności. Wielu z nich oddało życie za wierność zasadom, które głosili. Ważną część książki stanowi aneks. Znajdują się w nim: wiersze poetów, fragmenty przemówień, opinie o nich znanych autorytetów.

Agata Zysiak, Punkty za pochodzenie. Powojenna modernizacja i uniwersytet w robotniczym mieście, Nomos, Kraków 2016, s. 342.

Punkty za pochodzenie to książka o projekcie socjalistycznego uniwersytetu. Autorka ujmując powojenną odbudowę Polski jako modernizację, przedstawiła próby otwarcia szkolnictwa wyższego dla klas pracujących. Traktuje o nauce i polityce, ale i zmianie społecznej: rozbudzonych nadziejach, reformach i ich społecznych konsekwencjach. Publikacja Agaty Zysiak odnosi się nie tylko do tego, jak myślimy o tym konkretnym uniwersytecie czy uniwersytetach w Polsce rządzonej przez komunistów w ich historycznych i socjologicznych kontekstach, ale porusza także ogólniejsze pytanie o rolę uniwersytetów w zmianie społecznej w XX wieku.

Na szczególną uwagę zasługują rozdziały czwarty i piąty, w których Autorka pochyliła się nad zagadnieniem dotyczącym biografii. O ile rozdział czwarty o nowych kadrach poświęcony jest ogółowi uczniów i studentów, o tyle kolejny, ostatni rozdział pt. „Akademicki model biografii” dotyczy przebiegu demokracji w najbardziej elitarnym polu społecznym, czyli samej kadry uniwersyteckiej.

Alicja Omiotek, *Ojczyzna, to pamięć...*, Fundacja Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. Tadeusza Goniewicza, Lublin 2017, s. 240.

W publikacji zostały zawarte biografie osób, które w mniejszym lub większym stopniu były związane z Kresami. Jest ona skierowana do młodego czytelnika, żeby przybliżyć mu biografie Polaków żyjących w XX i XXI wieku, a o których zapominano lub celowo nie wolno było wspominać. Celem książki jest edukacja historyczna młodzieży polskiej żyjącej poza granicami Polski przez biografie kresowych Polaków, którzy kochali Boga i Ojczyznę.

Maria Miduch, *Biografia Boga Ojca*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2016, s. 256.

To nie przypadek, że Bóg chce, byśmy widzieli w Nim Ojca. To nie przypadek, że chce, abyśmy wołali do Niego: Tato! Bóg jest zawsze kimś więcej, niż umiemy to sobie wyobrazić. Zawsze jest lepszy, niż możemy przypuszczać, zawsze kocha bardziej, niż w naszych najśmielszych wyobrażeniach. To, jaki jest Bóg, ma też wpływ na ciebie. Odkrywając Jego ojcowskie serce, odkrywasz także swoją tożsamość jako Jego dziecka. Ojczyzna nasz... kim jesteś?

Autorka, doktor judaistyki i hermeneutyki biblijnej, mgr teologii, mgr studiów bliskowschodnich i wykładowca języka hebrajskiego i Starego Testamentu pokusiła się o przedstawienie biografii Boga Ojca w oparciu o Biblię.

Maria Miduch, *Biografia Syna Bożego*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2017, s. 264.

Jaka jest droga do poznania Jezusa? prawda o Synu Bożym to więcej niż teologiczne dogmaty i historyczne dowody. Najważniejsza postać w historii świata zawsze wymyka się naszym wyobrażeniom i opisom. Życie Jezusa jest historią, która trwa.

Autorka tej biografii od wielu lat podąża za swoim Bohaterem. Szukała Jego śladów w Ziemi Świętej, księgach Starego i Nowego Testamentu, naukowych opracowaniach, ale przede wszystkim w swoich codziennych doświadczeniach. W *Biografii Syna Bożego* teoria i praktyka dopełniają się.

Maria Miduch, *Biografia Ducha Świętego*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2015, s. 300.

Biografia Ducha Świętego? To nie wykonalne. Jak opisać życie Kogoś, kto jest bez początku i bez końca? Jak to zmieścić w książce? Nie taki jest mój cel. Chcę, by Ten, o którym piszę, stał się

bliższy Tobie, byś skupił się na Jego działaniu, doświadczył tego, kim On jest i jak może zmienić Twoje życie. Chcę, żebyś spojrział na Ducha z perspektywy swojej biografii, żebyś Go w niej odnalazł i zaprosił, by pisał ją dalej z Tobą. By ktoś, patrząc na Twoje życie, mógł zawołać: To jest biografia Ducha Świętego!

Karen Armstrong, *Biblia. Biografia*, tłum. Anna Dzierzgowska, Warszawskie Wydawnictwo Literackie, Warszawa 2009, s. 278.

Biblia to najstynniejsza książka świata. Przetłumaczono ją na ponad

dwa tysiące języków. Ocenia się, że tylko w ciągu ostatnich dwustu lat sprzedano przynajmniej sześć miliardów egzemplarzy. Aby wyjaśnić złożony, pełen sprzeczności tekst Biblii – dzieła dziesiątek ludzi, tworzonego przez setki lat – Karen Armstrong stosuje nowatorskie podejście: opisuje proces powstawania Biblii, aby następnie śledzić drogi i sposoby, na jakie Biblia w ciągu kolejnych stuleci była odczytywana, interpretowana i nadinterpretowywana.

Ryszard Skrzyniarz*

* Ryszard Skrzyniarz – dr hab. prof. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, kierownik Katedry Biografistyki Pedagogicznej w Instytucie Pedagogiki, skrzyniarz@kul.pl.